

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

25 jaar onderzoek naar arbeidsvraagstukken

de Beer, P.T.; van Hoof, J.

Published in:
Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
de Beer, P., & van Hoof, J. (2009). 25 jaar onderzoek naar arbeidsvraagstukken. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 25(3), 259-261.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

25 jaar onderzoek naar arbeidsvraagstukken

*Paul de Beer en Jacques van Hoof**

Toen de redactie van het *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* ruim een jaar geleden begon met de voorbereidingen van dit jubileumnummer ter gelegenheid van 25 jaar *TvA*, leek er haast geen groter contrast denkbaar dan dat tussen de actuele arbeidsmarkt en die van een kwart eeuw geleden. In 1985 bereikte de werkloosheid in Nederland een naoorlogs hoogtepunt van 14% van de beroepsbevolking, terwijl er in 2008 sprake was van een krappe arbeidsmarkt met minder dan 4% werklozen. In 1985 leefde alom de verwachting dat volledige werkgelegenheid definitief uit beeld was verdwenen, terwijl in 2008 juist werd gewaarschuwd voor een dreigend tekort aan arbeidskrachten. Niet schaarste aan werk, maar schaarste aan personeel leek nu de belangrijkste uitdaging voor het sociaaleconomisch beleid.

Maar het kan verkeren. Eind 2008 sloeg geheel onverwacht de kredietcrisis toe, die in de loop van 2009 resulteerde in een snel oplopende werkloosheid. De vergelijkingen met de jaren tachtig zijn niet van de lucht en sommigen vrezen zelfs dat deze crisis net zo diep en langdurig zal worden als die van de jaren dertig van de vorige eeuw.

Deze bruuske omslag in het vooruitzicht voor de nabije toekomst illustreert hoe lastig het blijft om de ontwikkelingen rond arbeid in het juiste perspectief te zien en hoezeer die ontwikkelingen nog altijd worden beïnvloed door ongrijpbare economische en maatschappelijke krachten. Maar hij laat ook zien dat oude thema's, die al bijna in vergetelheid waren geraakt, zoals arbeidstijdverkorting, weer verrassend actueel kunnen blijken en dat er veel te leren valt van ervaringen uit het verleden. Daarmee willen we geenszins suggereren dat er niets nieuws onder de zon is. Arbeid, de arbeidsorganisatie en de arbeidsmarkt zijn in 25 jaar tijd ingrijpend veranderd. Denk aan de opmars van de werkende vrouw, de 'vergrijzing' en 'verkleuring' van de beroepsbevolking, de toename van deeltijdbanen en flexwerk, de veranderingen in de aard van het werk onder invloed van technologie en nieuwe productieconcepten, de verschuiving van industrie naar diensten, de *upgrading* van het werk, veranderingen in de relatie tussen werkgever en werknemer, enzovoort.

Elk van deze thema's – en nog vele andere – heeft in de afgelopen kwart eeuw op ruime aandacht in *TvA* mogen rekenen. Daarmee probeerde *TvA* zowel nieuwe inzichten in het Nederlandse en Vlaamse arbeidsonderzoek onder de aandacht te brengen als aan te sluiten bij actuele ontwikkelingen op het gebied van arbeid. Beleidsrelevantie is altijd een belangrijk beoordelingscriterium voor de artikelen in *TvA* geweest, maar tegelijkertijd stond de wetenschappelijke kwaliteit steeds voorop.

Ter gelegenheid van 25 jaar *TvA* stellen wij in dit nummer de vraag wat het onderzoek op het terrein van arbeid in de periode 1985-2009 heeft opgeleverd. Door de enorme expansie van het wetenschappelijke en beleidsgerichte arbeidsonderzoek en de vele uiteenlopende specialisaties wordt het terrein steeds onoverzichtelijker. Slechts weinigen zijn in staat het gehele terrein te overzien. Het is dan ook een onmogelijke opgave om in een nummer van niet veel meer dan honderd pagina's een compleet overzicht te bieden van de stand van zaken in het arbeidsonderzoek en de ontwikkelingen daarin in de voorbije 25 jaar. Die pretentie hebben wij dan ook niet. Wel doen wij in dit nummer een poging een aantal rode draden te ontwarren in 25 jaar arbeidsonder-

* De auteurs zijn lid van de redactie van *TvA*.

zoek. Daarmee hopen wij in ieder geval enige helderheid te verschaffen over waar we nu staan en wat 25 jaar onderzoek heeft opgeleverd. In lijn met het multidisciplinaire karakter van *TvA* doen we dit door vanuit het perspectief van een aantal wetenschappelijke disciplines de inzichten op het terrein van arbeidsvraagstukken in kaart te brengen.

Voor het eerst in 25 jaar *TvA* wordt dit nummer vrijwel geheel gevuld met bijdragen van de redactie zelf. Aangezien in de redactie verschillende disciplines vertegenwoordigd zijn, hebben de redacteuren artikelen geschreven waarin zij op hun 'eigen' terrein de hoofdlijnen van 25 jaar arbeidsonderzoek schetsen. Ter voorbereiding daarop hebben zij gesprekken gevoerd met een aantal experts op het onderhavige terrein, waarvan de resultaten in de artikelen zijn verwerkt. Wij willen de geraadpleegde deskundigen graag van harte danken voor hun bereidwilligheid om hun kennis en inzichten met ons te delen.

Rudi Wielers en Tanja van der Lippe geven een overzicht van 25 jaar arbeidssociologie in Nederland. Als aanvulling daarop schetsen Ive Marx en Dieter Vandelannoote in kort bestek enkele ontwikkelingen in Vlaanderen. Paul de Beer en Didier Fouarge brengen de ontwikkelingen in de arbeidseconomie in kaart, Peter Smulders en Roel Schouteten analyseren de arbeids- en organisatiepsychologie, en Bram Steijn en Merel Vogelaar bezien het arbeidsonderzoek vanuit bestuurskundig perspectief. In elke bijdrage wordt de actuele stand van zaken in de betreffende discipline geschetst, alsmede de belangrijkste ontwikkelingen in de afgelopen 25 jaar. Er wordt een beeld gegeven van de wetenschappelijke 'gemeenschap', zowel in Nederland (en Vlaanderen) als internationaal, onder meer aan de hand van toonaangevende tijdschriften. Verder wordt de vraag beantwoord welke nieuwe inzichten op het terrein van arbeid de betreffende discipline heeft opgeleverd en wat de belangrijkste vragen zijn waarop het onderzoek zich bij voorkeur in de toekomst zou moeten richten.

Hieraan voorafgaand analyseren Ronald Batenburg en Fabian Dekker de inhoud van 24 jaargangen van *TvA*, waarin zij een overzicht geven van (veranderingen in) het karakter van de artikelen en de achtergrond van de auteurs. Tot besluit brengt Jacques van Hoof een aantal lijnen bij elkaar en schetst in een slotbeschouwing de stand van het arbeidsonderzoek anno 2009. Daarbij wijst hij onder meer op de vele raakvlakken tussen de verschillende disciplines en gaat hij in op twee spanningsvelden die een groot stempel op het onderzoek drukken: de spanning tussen een disciplinegerichte en een meer probleemgeoriënteerde benadering en de spanning tussen wetenschap en beleid. Tussen deze artikelen van de redactie door zijn nog enkele bijdragen van buiten de redactie opgenomen. In de rubriek CBS-berichten wordt de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie in Nederland op langere termijn geschetst. Jos Benders gaat in een column in op ontwikkelingen in de bedrijfskunde.

Een – voorspelbare – rode draad die uit de verschillende bijdragen in dit jubileumnummer naar voren komt, is dat het onderzoek naar arbeid een steeds internationaler karakter krijgt. Toch – en dat is misschien enigszins onverwacht – constateren we dat er in de meeste disciplines nog altijd sprake is van een typisch Nederlandse onderzoekstraditie, die weliswaar steeds meer aansluiting vindt bij het internationale onderzoek, maar zich in een aantal opzichten toch onderscheidt van die in het buitenland. Voor een belangrijk deel hangt dit samen met typisch Nederlandse verschijnselen – zoals het grote aandeel deeltijdbanen, het anderhalfverdienerspatroon en het poldermodel – die om een eigen onderzoeksaanpak vragen. Hoewel dit onderzoek steeds vaker in internationale tijdschriften wordt gepubliceerd en als zodanig bijdraagt aan bekendheid met de Nederlandse arbeidsmarkt in het buitenland, menen wij dat hierin toch ook

een belangrijk bestaansrecht is gelegen voor een Nederlandstalig tijdschrift voor arbeidsvraagstukken. Voor beleidsmakers en professionals biedt dit een belangrijke bron van informatie over op de Nederlandse en Vlaamse situatie toegespitst beleidsgericht onderzoek. Voor onderzoekers in Nederland en Vlaanderen biedt het de mogelijkheid hun onderzoek meer direct onder de aandacht te brengen van degenen die er uiteindelijk hun voordeel mee moeten doen. Wij menen dat *TvA* op deze wijze de afgelopen 25 jaar een nuttige bijdrage heeft geleverd aan de verbreiding van wetenschappelijke inzichten op het terrein van arbeid en hopen deze functie ook in de toekomst te kunnen blijven vervullen.